

28 Mayıs Cumhurbaşkanlığı ikinci tur seçimleri, Cumhuriyet İttifakı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın Millet İttifakı adayı Kemal Kılıçdaroğlu karşısındaki zaferiyle sonuçlandı.

Cumhuriyet İttifakı'nın birinci turda Meclis seçimlerindeki üstünlüğü ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerini açık arayla önde bitirmesi, bu neticeyi az çok duyurmuştu. Netice, Türkiye ve İslam dünyasına hayırlı olsun.

Türkiye, bu neticeyle gergin bir seçim sürecini geride bıraktı. Gerginliğin nedeni hiç kuşkusuz muhalefetin Cumhurbaşkanı Erdoğan'a karşı zafer kazanacağına dair kapıldığı umut ve bu umudun ülke dışı unsurlarca da desteklenmesidir. Bununla ilişkili olarak seçimin Türkiye'nin son devirdeki diğer seçimleri gibi yüzde elli bandında seyretmesi, seçim sürecinin gergin geçmesi, gerginliği tabiri caizse bir strese çevirdi.

Seçim gerginliği hatta stresi, halkın yönetime ilgi duyması, yurt dışına çıkmış vatandaşların ülkeye ilgilerini canlı tutmaları, neticede idareyle idareyi takip eden unsurlar arasında bir iletişimin olması babından olumlu kabul edilebilir. Ama stres boyutuna ulaşan gerginlik, seçimlerin ülke idaresinin adeta bir süre sekteye uğramasına da yol açabilmektedir.

Genel olarak AK Parti iktidarının çeyrek yüzyıla yaklaşmasından dolayı, seçimin yüzde elli bandında da olsa zaferle neticelenmesi başarı kabul edilmektedir. Oysa Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ülkeye katkıları göz önünde bulundurulduğunda seçimin daha stressiz geçmesi ve daha yüksek bir oranla neticelenmesi beklenirdi.

Bunun önündeki engel nedir? Analizimizde bu engeli, seçimleri yüzde elli bandında kazanmayı farklı gerekçelerle bir politika hâline getirme ihtimalini yok sayarak izah etmeye çalışacağız.

NEDEN YÜZDE ELLİ BANDI?

1. Algılarını Kapatmış Seçmen Kitleleri

Seçim sonuçları, hiç kuşkusuz sadece seçim sürecinin neticeleri değildir; çoğu zaman seçim sürecindeki bütün söylemleri dahi aşan bir arka plana sahiptir.

Türkiye'de genel olarak Sağ seçmenin yüzde altmış beş civarında olduğu kabul edilir. Dolayısıyla geriye kalan yüzde otuz beşin Sağ cemaatten bir adaya oy vermeyeceği kabul edilir. Hem Turgut Özal hem Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu bandı kırma yönünde yol almışlar, kalkınma politikaları ile Sol seçmenden de oy almayı başarmışlardı. Hâlbuki son devirdeki gelişmelerle bu bant Sağ cemaat aleyhine önce sabitleme, sonra daralma işaretleri verdi.

Uluslararası sistemin “medeniyetler çatışması” tezi üzerinden beslediği ideolojik söylemler ve faaliyetler, Türkiye'de genel olarak seküler seçmeni Sol'un önderliğine doğru itti. Seküler milliyetçiler, Sol'un yanında yer almaya başladıkları gibi küskün muhafazakâlar da dünyadaki gelişmelerden aldıkları umutla, siyasi hayatlarını sürdürebilmek için Sol'un yanında yer almayı kârlı görmeye başladı. Bu, Sol'un önderliğinde, iktidara “daima aday” yeni bir cephe oluşturdu.

Türkiye'de sabit Sol seçmen kitleleri; 1950 öncesi siyasetinin mirası ile 1960 İhtilali'nin ardından Devlet Planlama Teşkilatı eliyle geliştirilen siyaset mühendisliğinin ürünüdürler. 1950 öncesinin dar iktidar eliti, 1960 İhtilali'nden sonra, kendisi için yoksul çevreler, Balkan göçmenleri, Aleviler ve Kürtler üzerinden bir seçmen çevresi oluşturdu. Bu mühendislik, 1980 sonrasında yoksul çevreler üzerindeki etkisini yitirdiyse de göçmenler ve Aleviler içinde “algıları değişime kapalı” bir kitleye ulaştı. Balkan göçmenlerinin etkili olduğu Trakya ve İzmir çevresinde, tercihlerini sabit olarak CHP ve türevlerinden yana yapan geniş bir seçmen yapısı oluştu. Buna yakın dönemde PKK'nin siyasi faaliyetleriyle geniş bir Kürt seçmen kitlesi de

eklendi. Söz konusu kitle, PKK'nin siyasal uzantılarının Sol tercihlerine göre tutum belirlemede, seçim sürecindeki hiçbir hizmet veya söylemden etkilenmemektedir.

Bu yapı, özellikle yerel seçimlerde Batı ve Güney sahilleriyle birlikte Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun bir kısmında seçim sürecini ve seçimlerden beklenen değişimi tıkamaktadır. Söz konusu yörelerde seçimlerin daha canlı geçmesi ve ülke genelinde genel seçimlerin yüzde elli bandında seyretmemesi için, bu ideolojik yapının çözülmesine bağlıdır.

2. Hükümetlerin Kültür Politikaları

Türkiye'de Sağ cenah hükümetleri, devletin eğitim-kültür-sanat politikalarını kendilerine kapalı gördüler. O sahayı devleti yöneten seküler ve kısmen Sol elite bırakıp daha çok kalkınma politikalarına yöneldiler. Dindar seçmen kitlelerini eğitimle ilgili sınırlı faaliyetleri dışında kültür ve sanatta oldukça yüzeysel bazı hizmetlerle tatmin etme yoluna gittiler veya gitmek zorunda kaldılar. Zira devleti elinde bulunduran seküler ve kısmen Sol elit, onların bu sahaya girmesini yasakladı, darbe gerekçesi yaptı ve partilerinin siyasal hayatını sürdürmesini engelledi. Bundan dolayı Türkiye'de Sağ siyaset, partiler bağlamında istikrar kazanmadı. Nitekim bugün CHP, yüzyıllık bir parti olarak sahada iken Sağ partiler henüz yirmili yaşlardadırlar.

Türkiye'de seküler yapı, Batı'nın güvencesi altındadır. Seküler ve Sol elit de Batı'ya güvenerek Sağ cenah hükümetlerini baskı altında tutmakta, onları eski tabirle bir "nakip" veya yerel bir müfettiş gibi takip etmekte ve sürekli Batı'ya şikâyet etmektedir.

Batı, Türkiye'nin seküler/laik bir çizgide kalmasını çok yönlü olarak kendisine bağlı ve bağımlı kalması açısından güvence olarak görmektedir. Sekülerlik ve laikliği ise eğitim-kültür ve sanat politikaları üzerinden izlemektedir. Sağ hükümetler, bu sahalarda kendilerini sürekli bir gözetim altında hissetmektedir. Öyle ki bu his, Sağ'da bir tür siyaset psikolojisine dönüşmüştür.

İşte bu psikoloji, Sağ hükümetlerin toplumsal yapıyı tümden değiştirecek eğitim-kültür-sanat politikalarına yönelmelerinin önüne geçmektedir.

Son devirde de ne yazık ki bu psikoloji aşılamadı. Eğitimde çok ciddi adımlar atıldı; Diyanet de o adımlara kısmen adapte oldu. Ne var ki bu adımlar özü itibariyle bir "savunma faaliyeti" olmaktan öteye geçemedi. "Savunma faaliyeti" ifadesinden kastım, söz konusu faaliyetlerin var olan dindar yapıyı koruma refleksiyle yapılması, bu faaliyetlerin yukarıda anılan algıları kapanmış seküler ve Sol seçmen evrenine hiç hitap etmemesidir.

Millî Eğitim Bakanlığı, İmam Hatip Liseleri açarak dindar seçmene eğitim alanında bir tercih sunma lütfunda bulunmakta; Diyanet de faaliyetlerinin nicelik ve niteliğini değiştirerek bu tercihe güç vermektedir. Ama sözü edilen yapılar çocuklarını İmam Hatiplere göndermemektedir. Diyanet'in de Kadıköy'de, İzmir'de, Bodrum'da sekülerlik bunalımına sürüklenmiş gençlik bir yana yaşlılara yönelik bile davet edici, çözücü bir irşad programı yoktur. Diyanet, hâlâ sadece cami cemaatine seslenmekte; camiye gelmeyen kitlelere açılmaya cesaret edememektedir.

Devletin TRT yayınları dahil kültür ve sanat faaliyetleri ise söz konusu yapıyı davet edici ve çözücü bir karakterde olmaktan fersah fersah uzaktır. Aksine o yapıyı onaylayıcı ve genişletici nitelikte kalmakta inat etmektedir.

Geçmişte söz konusu sekülerliği besleyip yayan kültür ve sanat politikaları, dindar kitlelere genel olarak ulaşmıyordu. Dindar kitleler kendilerini onların seküler ideolojik propagandasından bir şekilde koruyordu. Artan iletişim imkânları ve seküler ideolojik yapının

insanın zaaflarını, onu ideolojik olarak etkilemek için kullanmakta ustalaşmasıyla bu korumanın başarıya ulaşmasını günlük dille adeta bir “mucize” hâline getirdi.

Seküler ideoloji, eğitim-kültür ve sanat politikalarında her an taltif edilirken hatta kutsanırken dindarlık aynı politikalarda hâlâ mizah konusudur. Dindar insan, o politikalarda her gün aşağılanmakta, ruhen saldırıya uğramakta ve seküler olmaya zorlanmaktadır.

Bununla birlikte dindar kitleleri, seküler yapı ve uluslararası sistemin “medeniyetler buluşması” teziyle üretmek istediği “gevşek dindarlık yapı”sına doğru açmak için öne sürülen sahte “hoşgörü anlayışı” da dindar kitlelerde kimliksizleşme ve çözülmeye yol açmaktadır.

Toplumun çekirdek yapısı aile, eğitim-kültür-sanat politikaları ile doğrudan ilişkili olarak bir gerginlik ve çatışma alanına dönüştü. Oradaki çatışma ve gerginliğe karşı oluşturulan liberal zevkperest dünya, kişileri kendisine çağırarak, adeta aileden çocuk çalmaktadır.

Bu kapsamda Kadıköy, Bakırköy, İzmir, Edirne gibi noktalarda seçmen yapısı seküler Sol siyaset açısından tamamen sabit kalırken Eyüp, Üsküdar hatta Zeytinburnu, Başakşehir, Ümraniye gibi semtlerde Sağ cenah seçmeni yüzde elli bandının altına düşme tehdidiyle yüz yüzedir. Önümüzdeki yerel seçimlerde Eyüp ve Üsküdar belediyeleri büyük ihtimale el değiştirecektir.

Sol siyaset, kendi seçmenini sabit görünce doğrudan dindar seçmeni “avlama/kapma” anlayışıyla siyaset yapmakta, siyaset tamamen “muhafazakâr mahalle” alanında geçmektedir. Bu da söz konusu seçmen kitlesinde düzenli kayıplara yol açmaktadır. Dolayısıyla seçimde Kadıköy meydanı, bir Sol siyaset şov alanı iken Üsküdar meydanı seçmen kapma alanı olarak iş görmektedir.

3. Milliyetçiliğin Kutsanması

Milliyetçilik, henüz 19. yüzyıldan bu yana sekülerleştirmede bir Truva atı olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte milliyetçilik, en çok suiistimal edilen eğilimler arasındadır. Ulusal politikaları yönlendirmek isteyen dış güçler, genel olarak kendilerine bağlı milliyetçi yapılar üretmeyi ucuz ve etkin bir yol olarak görmektedir. Bunun için günümüz dünyasında milliyetçilik ile millîlik veya vatanseverlik kesinlikle eş değer değildir. Aksine pek çok coğrafyada milliyetçilik, dış güçlerin etki sahası ile neredeyse özdeş hâle gelmiştir.

AK Parti, 15 Temmuz darbe girişimine kadar arka planda olmasa da siyasi söylemde milliyetçilik ile arasına mesafe koydu, Kürt seçmenin yarısından çoğunun oyunu aldı, bu sayede büyük şehirlerde de üstünlüğü kolay elde etti. Ne var ki o tarihten bu yana gittikçe klasik bir söylemle milliyetçi muhafazakârlığa doğru bir söylemi sahiplendi. Bu söylem, Kürt seçmenin bir kısmını yitirmesine yol açtığı gibi geleneksel dindar seçmen de bilinenin aksine milliyetçi söylemden pek de haz etmiyor. Milliyetçi söylem, onu zihin dünyasında istemediği yerlere götürüyor.

Buna karşı MHP'nin aksi yöndeki tutumlarına rağmen, geçmişin pek çok ünlü milliyetçi siması gibi geniş bir milliyetçi kesim de sekülerlik ortak paydasında kendisini CHP'ye daha yakın görüyor. Sadece İyi Parti veya bazı uç partilerin tabanı değil, MHP'nin de içindeki bir kesim Devlet Bahçeli'nin büyük gayretine rağmen Erdoğan'a oy verme noktasına gelmiyor.

Özellikle Adana'dan Çanakkale'ye kadar sıcak sahillerde sefahat mekânlarının bir bölümü, milliyetçilik iddiasındaki şahısların elinde. Bunların etrafında barmenlik yapan gençler başta olmak üzere bir gençlik yapısı da var ve bunlar, yaptıkları iş gereği dindarlaşmayı kabullenmiyorlar. Söz konusu mafyavari yapılar, sahil belediyelerinin CHP'nin elinde olmasını “işleri” açısından daha kârlı buluyorlar, bu tutumları ülke yönetimi tercihlerini de belirliyor. İç

Anadolu'da dahi bar işletmecilerinin önemli bir kısmı bu tür çıkarları ve yaşam tarzları gereği sabit seküler görüşlü tiplerden oluşuyor. Bu kesimin CHP ve HDP ile bütünlük hâlinde Adana, Mersin ve Antalya belediyelerindeki birlikteliği kayda değer bir örnektir.

Milliyetçi söylem, Kürt seçiminde bir ön yargı oluştururken Erdoğan, Türk milliyetçilerinin üçte birinin dahi desteğini almakta güçlük çekmektedir.

Milliyetçi söylem, Erdoğan'a bir alanı kapatmış ama ona Kadıköy, Bakırköy ve İzmir gibi sahalarda seküler laik seçmene yönelik kanallar da açmamıştır.

4. Birey-Toplum-Devlet Dengesi

İslâmî siyaset, birey-toplum-devlet dengesine dayanır; toplum için bireyi, devlet için toplumu yok saymaz.

Son yüzyılda İslâmî siyaset muhalefet ruhuyla oluştuğundan birey ve toplum ağırlıklı bir söyleme sahip oldu; devleti pek çok noktada ihmal etti. Dolayısıyla toplumun desteğini kazanırken devletçi yapıları ürküttü. Türkiye'de Millî Görüş nispeten kendisini bundan korudu.

AK Parti ise özellikle 15 Temmuz'dan sonra söyleminde devleti ön planda tutmaya başladı. Bu sahada olumlu bir etki oluşturuyor görünürken toplumla ilgili projeler yürütülmesine rağmen siyasi söylemde sahipsiz kaldı, siyasi söyleme yeteri kadar yansımada.

Cumhur İttifakı, sosyal politikalarını "sosyal adalet" başlığı altına alıp somutlaştırmadı; sosyal ıslahatlarda bulunurken sistematik bir sosyal adalet programı sunmadı.

Bu da ekonomik bunalım yaşayan bir toplum kesimini Sol siyasetçilerin pratikte ardı gelmeyecek abartılı vaatlerine bile yöneltebilmektedir.

Son olarak, AK Parti iktidarı siyaseti ilgilendiren bütün sahalarda yol alırken sosyal adalet, Kürt meselesi, dindar seçmeni ilgilendiren hususlar gibi temel meseleleri aşacak bir noktaya ulaşmadı.

Bu temel etkenlerin dışında mülteci sorunu ve ekonomik sorunlar ve medya çağından sosyal medya çağına geçişin topluma yeteri kadar izah edilememesi tercihleri derinden etkilemiştir.